

ความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทำนาโนไ่ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร

Needs of the member owards the operation of the Naso rice farmers' Association, Kudchum district, Yasothon province

นภาพร เวชกามา^{1*} และ ประภัศร เตชะประเสริฐวิทยา¹

Naphaphorn Wetchakama^{1*} and Prapatsorn Taechaprasertvitaya¹

บทคัดย่อ: การศึกษา ความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทำนาโนไ่ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร โดยการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 286 ราย ที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 พบว่า สมาชิกกลุ่มฯ มีความต้องการ ระดับมากในเรื่อง การจัดประชุมกลุ่มปีละ 1-2 ครั้งในเดือนมกราคมหรือมีนาคม การรับทราบแผนปฏิบัติงานประจำปีของกลุ่ม การคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม รายงานการตรวจสอบทุนและหุ้นของสมาชิก นางและลานตากในการเก็บและรับฝากผลผลิตของสมาชิก การสนับสนุนเงินทุนและจัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การจัดหารถแทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำและเครื่องสีข้าวมาบริการให้เช่าในราคาที่เป็นธรรม ขานพาหนะเพื่อขนส่งผลผลิตของสมาชิก และสื่อที่ต้องการในการรับส่งเสริม ได้แก่ วิทยุ และหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน

คำสำคัญ: ความต้องการ การดำเนินงานกลุ่ม กลุ่มเกษตรกรทำนา

Abstract: A study was aimed to assess the needs of group members on the operation of the Naso Rice Farmers' Association, Kudchum district, Yasothon province. Data were collected during October to November 2010 from 286 respondents which were randomly selected from the population. The results revealed that the group members had high needed in the following topics: the group meeting one to two times per year in January or March, annual plan acknowledgement, group committee selection, fund and shares audit reports, capital, storage and drying facilities of members' rice, fund support and staff for providing knowledge of processing products, providing tractors, water pumps and rice milling, machine with fair rate rental, vehicles to transport products of its members and media needed in extension were and village radio, broadcasting tower.

Key words: needs, operations groups, Naso Rice Farmers' Association

¹ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นขอนแก่น ขอนแก่น 40002

¹ Department of Agricultural Extension, Faculty of Agricultural, Khon Kaen University , Khon Kaen 40002

*Corresponding author: Pooh_pik04@hotmail.com

บทนำ

กลุ่มเกษตรกรเป็นองค์กรทางการเกษตรในระดับตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 140 และ 141 ประกาศ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2515 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้มีอาชีพเกษตรกรรม ดำเนินกิจกรรมร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งนี้เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าอาชีพเกษตรกรรมมีความสำคัญ เพราะเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนในประเทศและ เกษตรกรส่วนมากมีฐานะยากจน มีทุนในการประกอบอาชีพน้อย ประสบปัญหาในการผลิตและการจำหน่ายสินค้าเกษตรตลอดมา จึงเกิดการรวมกลุ่มขึ้นเพื่อมีพลังอำนาจแสวงหาทุนมาจากสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนมาดำเนินงานให้ดีกว่าเดิม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2537) โดยเน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มให้สามารถพึ่งตนเองได้และนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่มและชุมชน มีการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกรเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของสมาชิกให้ดีขึ้น โดยให้การส่งเสริมทั้งด้านความรู้ การผลิต วัสดุ หรืออุปกรณ์การผลิต แหล่งเงินทุน ธุรกิจและการตลาด (พิงพิศ ดุลยพันธ์, 2538) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการประกอบอาชีพของสมาชิก

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทำนาในประเทศไทยมีอยู่ 2,307 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 391,858 ราย ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มเกษตรกรทำนาภาคเหนือจำนวน 596 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 105,612 ราย กลุ่มเกษตรกรทำนาภาคกลางจำนวน 486 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 56,045 ราย ภาคใต้จำนวน 117 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 18,410 ราย และกลุ่มเกษตรกรทำนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 1,108 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 211,791 ราย (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2552)

จังหวัดยโสธร มีกลุ่มเกษตรกร ทั้งสิ้น 50 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 9,324 คน (สำนักงานสหกรณ์

จังหวัดยโสธร, 2552) ซึ่งกลุ่มเกษตรกรทำนาคำนาไส้คำบลนาไส้ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธรจัดตั้งกลุ่ม เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2519 ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 986 คน โดยดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับ การรวบรวมข้าวเปลือกจากสมาชิกเพื่อจำหน่ายและแปรรูป ธุรกิจโรงสีข้าว การจัดหาและบริการจัดตั้งธนาคารชุมชน และร้านค้าชุมชน และสวัสดิการอื่นๆ แต่ละกลุ่มฯ ยังประสบปัญหาการขาดทุน สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมน้อย คณะกรรมการไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการ กลุ่ม ขาดงบประมาณสนับสนุน และ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนไม่มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (กลุ่มเกษตรกรทำนาคำนาไส้, 2553) จึงทำให้กลุ่มยังประสบปัญหาและไม่ทราบความต้องการที่แท้จริงที่สมาชิกต้องการ ในด้านการพัฒนาและดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษา ความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทำนาคำนาไส้ เพื่อให้ทราบถึงความต้องการอย่างแท้จริงของสมาชิกกลุ่มฯ อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และกลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของสมาชิก; 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาคำนาไส้ และ 3) ความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร

วิธีการศึกษา

การศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาคำนาไส้ จำนวน 286 ราย ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 การวัดระดับความต้องการโดยกำหนดค่าคะแนนตามลำดับความต้องการ มาก น้อยและไม่ต้องการ ให้ค่าคะแนนเป็น 3, 2, และ 1 ตามลำดับ การแปลผลนำ

คะแนนที่ได้จากการสัมภาษณ์มาหาค่าเฉลี่ยโดยให้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00 หมายถึงมีความต้องการ มาก คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33 หมายถึงมีความต้องการ น้อย และคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66 หมายถึง ไม่ต้องการ คำนวณค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของคำถามและคำตอบในแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2532) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8567 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาและวิจารณ์

สภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่มฯ พบว่า สมาชิกฯ อายุเฉลี่ย 55.6 ปี ร้อยละ 74.5 เป็นเพศชาย ส่วนมาก (ร้อยละ 81.8) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.3 คน มีอายุการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มฯ เฉลี่ย 12.6 ปี มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 19.9 ไร่ สมาชิกฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93.7) มีอาชีพหลักทำนาโดยมีรายได้จากการทำนาเฉลี่ย 35,336.01 บาท/ครัวเรือน/ปี มีรายได้รวม เฉลี่ย 83,611.37 บาท/ครัวเรือน/ปี สมาชิกฯ ร้อยละ 69.6 ทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์เป้าหมายของการดำเนินงานกลุ่มฯ เพียงบางส่วน สมาชิกฯ (ร้อยละ 61.2) มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มฯ ร้อยละ 62.2 มีส่วนร่วมในการฝึกอบรม สมาชิกฯ เกือบทั้งหมด ร้อยละ 97.2 ได้รับข้อมูลข่าวสารการผลิต การซื้อ การจำหน่ายและกิจกรรมของทางกลุ่ม โดยได้รับจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้านและจากสมาชิกคนอื่นๆ ด้วยกันมากที่สุด โดยกลุ่มมีการบริการ ได้แก่ บริการซื้อข้าวเปลือก ฝากขายข้าวเปลือก ฝากข้าวในถังข้าว บริการลานตากข้าว รถบรรทุกขนพาหนะในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ใช้บริการซื้อผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากกลุ่ม ได้แก่ ปุ๋ยอินทรีย์ แกลบ รำ เมล็ดพันธุ์ ปลายข้าว ข้าวสาร และวัสดุก่อสร้าง ได้แก่ ทราย

อิฐ หิน พบว่ามีสมาชิกไม่เคยใช้บริการกลุ่ม ร้อยละ 20.6

ความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานของกลุ่มฯ พบว่า

1. ด้านการดำเนินงานกลุ่ม สมาชิกกลุ่มฯ มีความต้องการระดับมาก ในประเด็นการจัดประชุมกลุ่ม ปีละ 1-2 ครั้ง ในเดือนมกราคมและมกราคม การรับทราบแผนปฏิบัติงานประจำปีของกลุ่ม การคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม รายงานการตรวจสอบทุนและหุ้นของสมาชิก ซึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของประกอบ จินฤทธิ์ (2542) อยู่ 2 ประเด็น คือ สมาชิกกลุ่มฯ ต้องการทราบการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม และต้องการทราบรายงานตรวจสอบทุนและหุ้นของสมาชิก ทั้งนี้เนื่องจาก สมาชิกให้ความสำคัญกับการวางแผนการดำเนินงานกลุ่มและต้องการรับทราบรายงานตรวจสอบทุนและหุ้นของกลุ่ม ซึ่งทำให้สมาชิกทราบและตรวจสอบข้อมูลของกลุ่มได้

2. ด้านการจัดการผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก สมาชิกกลุ่มฯ มีความต้องการในระดับมาก ในประเด็นสถานที่ในการเก็บและรับฝากผลผลิตของสมาชิก ได้แก่ ฉางและลานตาก การสนับสนุนเงินทุน และจัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เนื่องจาก สมาชิกกลุ่มฯ ยังขาดสถานที่ในการเก็บผลผลิต เพราะสมาชิกบางส่วนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีระยะทางที่ไกลจากกลุ่มต้องทำการรวบรวมผลผลิตก่อนนำมาจำหน่ายให้กับทางกลุ่ม ต้องทำการเช่าฉาง ซึ่งทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และในปัจจุบันสมาชิกมีความสนใจในการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตแต่ยังขาดบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ในการให้คำแนะนำและฝึกสอน

3. ด้านการให้บริการและสนับสนุนปัจจัยการผลิต สมาชิกกลุ่มฯ มีความต้องการระดับมาก ประเด็นการจัดหาเครื่องมือและเครื่องจักรในการผลิตมาบริการให้เช่าในราคาที่ เป็นธรรม ได้แก่ รถแทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำ เครื่องสีข้าว และยานพาหนะเพื่อขนส่งผลผลิตของสมาชิก ทั้งนี้ สมาชิกยังขาดแคลนเครื่องมือ

ที่และเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตและค่าจ้างรถแทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำและเครื่องสีข้าว มีราคาสูงทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงเพิ่มมากขึ้นทำให้สมาชิกมีความต้องการการสนับสนุนในเรื่องดังกล่าว

4. ด้านการส่งเสริมจากกลุ่ม สมาชิกกลุ่มฯ มีความต้องการสื่อที่ใช้ในการส่งเสริม ะดับมาก ได้แก่ วิทยุท้องถิ่น และหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ทั้งนี้ การแจ้งและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการผลิต การรับซื้อและการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มส่วนมากจะมีการแจ้งผ่านคณะกรรมการ ตัวแทนสมาชิก และผู้นำหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน สมาชิกบางรายอาจไม่ทราบข้อมูลที่ชัดเจน สมาชิกจึงต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผ่านวิทยุท้องถิ่น และหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ซึ่งมีความสะดวกและชัดเจน กับสมาชิกมากที่สุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในภาพรวมสมาชิกฯ ต้องการรับทราบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกลุ่ม สถานที่เก็บผลผลิตของสมาชิก ได้แก่ ฉาง ลานตาก ด้านการให้บริการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เครื่องมือและเครื่องจักรในการผลิตมาบริการให้เช่าในราคาที่ เป็นธรรม รวมถึงการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องผ่านวิทยุท้องถิ่น และหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน

ดังนั้นในการจัดประชุมกลุ่มฯ ควรมีการนำเสนอรายงานการตรวจสอบทุนและหุ้นของสมาชิก และให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานกลุ่ม จัดหาปัจจัยเครื่องมือและเครื่องจักรในการผลิตมาบริการให้เช่าในราคาที่ เป็นธรรม รวมถึงการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ผ่านวิทยุท้องถิ่น และหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน เพื่อให้สมาชิกรับทราบข้อมูลข่าวสารการผลิต การรับซื้อและการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มได้อย่างทั่วถึงและชัดเจน

คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืนและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนนานาไผ่ ตำบลนาไผ่ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร นักส่งเสริม/นักวิชาการสำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร ที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์และความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บข้อมูลตลอดระยะเวลาในการศึกษานี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2547. คู่มือการดำเนินงานกระบวนการกลุ่มและการสร้างกองทุนของเกษตรกร . กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2552. จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสมาชิก. ค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2552. จาก <http://www.cpd.go.th>.
- กลุ่มเกษตรกรทำนนานาไผ่. 2553. รายงานการประชุมกลุ่มเกษตรกรทำนนานาไผ่ 2553. ยโสธร
- บุญชม ศรีสะอาด. 2532. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ, สุวีริยสาสน์.
- ประกอบ จินฉุทธิ์. 2542. ความต้องการของสมาชิกต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกรทำนนานาไผ่เพื่ออำเภอนามะเพื่อ อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิงพิศ ดุลยพัชร. 2538. การพัฒนาสถาบันเกษตรกร (โรเนียว). กรุงเทพฯ
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร. 2553. รายชื่อสมาชิกกลุ่มเกษตรกรปี 2553. กรมส่งเสริมการเกษตร.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.